

СТОЯН ВАТРАЛСКИ
КОИ И КАКВИ СА БЕЛИТЕ
БРАТЯ (ДЪНОВИСТИТЕ)
НАБЛЮДЕНИЯ И ОПИТ ЗА
ПРЕЦЕНКА

chitanka.info

СТАТИЯ I-ВА

МОЕТО ГОСТУВАНЕ И ПЛЕН У БЕЛИТЕ БРАТЯ

„От плодовете им ще ги познаете“.
Христос

От година в година все повече се говори и пише за новото и бързо растящо у нас религиозно движение, последователите на което се наричат от народа „дъновисти“; а от самите тях си и от съчувствениците им — окултисти или Бяло братство.

Говори се и не може да се не говори. То е интересно, знаменателно и, в някои отношения, загадъчно явление. Интересно, защото е оригинално българско: основано и предвождано от българин, то проявява голяма жизнеспособност и клони да стане интернационално. Знаменателно, защото макар съвсем младо, едвам 25 годишно, то вече брой по всички краища на България десетки хиляди ревностни последователи, които постоянно и с усилен темп се умножават. Семето е прозябнало дори и отвъд пределите на малка България. А загадъчно го нарекох, защото увлечените в това движение предизвикват спрямо себе си между нас българите най-малко три различни становища и настроения: едни го посрещат със зачудено любопитство; други, с подозрение, страх и омраза; а трети, с надежда за удовлетворение глада и жаждата си за Богопознание. Първите смятат дъновистите за странни, непонятни и, може би, смахнати; вторите за „опасни сектанти“, „нови богомили“ (в калугерско разбиране); а третите, за съвременните Божи люде, истински християни, носителите на здраве и спасение за днешния погиващ свят.

Днес за днес най-активни и гласовити в случая са хората от второто становище. Насъсквани и предвождани от официалното духовенство, те прогласяват новото учение за деморализуещо и

гибелно. Че то подкопавало устоите на народността, държавата, семейството и особено на черквата. Приписват на привържениците му странни, чудовищни, неморални постъпки и похвати, особено на техния водител. Той бил враг на християнството и се гаврил с него, като казал за себе си, че е превъплътен Христос; от което било явно, че Дънов е или маниак или фокусник.

Кои и какви са тия загадъчни хора? Кое от трите спрямо тях становища е право? Как трябва да се отнасяме и справяме с тях? Да им се радваме ли, или да им се боим? Да им съдействуваме ли, или да им се противопоставяме? Длъжност на българската публицистика е да отговори искрено и вещо на тия въпроси. Длъжност на всеки писател и общественик е да знае къде стои досежно тия хора и тяхното предизвикателно движение.

Ето и аз пожелах да се запозная с тези наши странни сънародници. Искрах да видя и да чуя също и особено техния учител Дънов; и да схвана с какви идеи той борави и с какви учения вдъхновява своите последователи.

И тъй, въоръжен с Христовия ключ или душемер: „От плодовете (делата) им ще ги познаете“, аз отидох на събора им^[1], без всяко предубеждение, да видя, да чуя и да науча, ако е възможно, самата истина.

Е, научих ли я? Това ще си отговорите вие, моите четци. Аз само ще ви кажа, какво видях и чух, и как аз разбирам видяното и чуто.

* * *

Беше Август 26, къде 17 часа, когато, поизпотени под силното слънце, стигнахме на „Баучер“, където, по случай годишния му събор, беше разположен лагера на Бялото Братство. Те наричат местността не Баучер, а „Изгрев“.

Мястото, състоящо се от 14 декара, бе обградено с бодлив тел. Извън оградата, двама книжари разпрострели като на панаир за показ своите книги. По-натам навалица любопитни назъртат навътре и споделят своите впечатления. Двама конни стражари, разположение под сянка срещу входа, стоят готови за възможна длъжност. А при входа, отвътре, един човек прецежда влизащите. За пускане вътре,

трябвало парола и ходатайство на някой „брат“. Тъкмо когато един младеж протестираше, че го не пускат вътре, приближихме се и ние.

— Какво желаете, моля?

— Искаме да влезем. Канени сме.

— Кой брат ви е канил? Имате ли тук някой познат?

Казахме кой. Изпратиха да го повикат. В пет минути ето го бърза. Прие ни приветно. Последвахме го навътре.

В миг се намерихме в една от природата украсена, а от хората твърде оживена местност. Бяхме на широка поляна, заобиколена, освен откъм юг, с иглолистна гора. Из бориките имаше пътеки и скамейки за сядане. Близко откъм изток и югоизток се прозираха през гората множество палатки. Далече откъм юг теглеха погледа величествените върхове на Витоша, дето се белееше последната останка от сняг. А в полите на планината из зелени кичури назъртаха с. Драгалевци и Драгалевския манастир; още по-към изток, селата Симеоново, Дървеница, Горубляни, Герман и Искърския просек при Панчарево. Но кой ти гледа сега тия природни омайности? Ние сме дошли да видим тия приказни хора, тия странни или страшни хора, дъновистите.

А те бяха пред нас и около нас. Казаха ни, че на събора им имало 1460 души. Едни седяха по пейките или под дърветата на сянка. Едни четяха, други с молив в ръка пишеха, трети спокойно разговаряха. Една голяма група слушаше разискването на не знам що си от общ засягащ ги интерес. Други се занимаваха или почиваха из палатките. А още други, където се намирахме и ние, било единично, било на двойки или тройки се разхождаха, приказвайки си по широката поляна.

Поведоха да ни запознават: „Брат Б“. „Сестра Х“. Срецнахме и познати.

По външен изглед хора, като хора, граждани и селяни. Но пък имаше и очебийна разлика. У жените липсваха къси рокли, рязани коси, деколтирани гърди, напудрени и боядисани лица. Като че ли модната мода тук бе обгорели от слънцето лица. Вместо модни шапки, всякъде личаха бели пребрадки. А у много мъже липсваха колосани яки, — тези модни халки на западната цивилизация. Голямо множество бяха облечени в бели дрехи, внушавайки и оправдавайки идеята *Бяло братство*. Хубаво име. Хубав символ и лесно изразим — външно, ала не тъй лесноосъществим вътрешно. Как можем позна бяла ли е на едикого си душата? Отчасти по носията и думите; повече по лицето и

очите; а най-вече по обноските и по делата (при условия, че са искрени).

Срещнахме и двама-трима познати, бивши евангелисти. Между тези „сестра Х. С.“, една американка. И тя носеше бяла пребрадка. Щастлива в новата си вяра, тя изведнъж почна на английски да ми проповядва. Както всички тя с особена жар говореше за Учителя; Дънов между тях няма друго име, освен „Учителя.“

— „Ах, г. В. вие трябва да го чуете как говори! Аз съм американка. Слушала съм велики проповедници; но като Учителя — никого, никъде. Аз му дължа живота си. Неговото учение ме спаси и телесно и душевно...“

* * *

Удари час за вечеря. Поканиха ни на трапезата. По-право, на една от трапезите. Защото, разбира се, хиляда души не могат да се хранят на една трапеза. Та имаше (не броих колко са) варненска, за варненци; търновска, за търновци и пр. Нас настаниха на пловдивската. Поканени любезно, седнахме както всички, на постлани черджета.

Свирна тръба за молитва. Всички стават на крак. Станахме и ние. И хилядното множество като един човек изрече:

— „Няма любов като Божията любов: само Божията любов е Любов“.

След това насядахме пак. Като всяка вегетарианска трапеза, тя беше проста и постна; ала богата до разкош със засмени лица, братски думи и благи чувства. Млади и стари, особено младите, ни обслужваха с грижливи ръце и приветливи лица. Разговорите се въртяха все около „Учителя“ и учението. Преди да станем от трапезата, изпяха се възторжено, с участието на всички, няколко свещени песни. Всичко, особено пението, ни направи силно впечатление; защото някои пееха със затворени очи, с лица екзалтирани и унесени. Най-сетне, по знак на Учителя тръбата ни изправи пак на крака, и съборяните изрекоха едногласно:

— „Само Божията любов е Любов!“

С това се свърши тая паметна за нас вечеря с Белите Братя.

* * *

След вечерята полковник Б. ме разведе да прегледам лагера. Всякъде, из палатки и дворища, владееше чуден ред и образцова чистота. Да не вярваш очите си, че си в България. Тези повече от хиляда души, от всички възрасти и класи, живели денонощно тук близо седмица, а никъде нямаше ни мирис, ни смет, ни хвърлена помя, ни люспа или кора от плод; никъде късче хартия.

Който е виждал български лагер или дружина по екскурзия само един ден мъчно ще повярва възможността на това, което в лагера на дъновистите е хубав факт. Тоя ред и чистота свидетелствуваха, както ми казваше брат Б., за присъствието не само дисциплина, но че в тия хора имаше и високо съзнание. Съзнание тъй желано и тъй рядко у нас.

На разни места из лагера видях следните няколко надписа, назначени за умствена дисциплина.

При склада на провизии и хляб:

„Търсете и живия хляб“.

Край една пътека:

„Чисто сърце,
Светъл ум,
Диамантена воля.“

Край друга пътека:

„Мисли, право мисли!“

При слънчевия часовник:

„Вложи Истината в душата си и свободата, която търсиш ще я намериш“.

Макар не всички оригинални, обаче, всички тези са чисти, възвишени и творчески мисли.

* * *

Мръкваше се, и аз тръгнах със своя другар да си ида. Но приятелите дъновисти ме поканиха да пренощувам с тях, та да видя на другия ден упражненията им при изгрев-слънце. Още по-лесно ме склониха като узнах, че щяло да има и беседа от Учителя им, когото аз никога не бях слушал в публична реч.

А Петър Дънов, създател, водител и душа на това оригинално и грандиозно движение, струваше си да бъде слушан и, ако е възможно, преценен. Аз ще се опитам да предам впечатленията си за него по-после. А сега ще кажа само следното. Аз най-първо го съгледах пред една от трапезите, нещо пет метра откъдето аз седях. Дънов заемаше тихо, не демонстративно своя авторитетен трон. Той седеше въз бяла възглавница на бяло столче, когато ние всички седяхме на тревата или на постлани черджета. Макар безгласен, той бе средоточие на всички погледи и внимание. Екзалтирани жени стоят около него и с тихо благоговение и нежни ръце му услужват с умиление и страхопочитание. Те не искат да знаят кой ги гледа и какво мисли за тях. Те смятат това не труд, а висока и свещена привилегия.

Мъже и жени говорят за Учителя с фанатична преданост и сляпа вяра, и гледат на него като властна сила, свръхчовешка и свръхземна. По неговата заповед или позволение, или заради него, половина от Белите братя и сестри биха отишли на мъченичество, като първите християни; и биха отишли с песни. Всички за всичко се допитват до него. И като го питат или се сбогуват с него, благоговейно му целуват десницата. Според „Църковен вестник“ в България има 15 000 дъновисти. Според други, от 40 000 нагоре. Тъй щото, подир Св. Синод Дънов брои най-много последователи в България. И то с авторитет, какъвто Синода никога не е имал. Още по-чудно е, че Дънов

е постигнал този си чуден патриархат и продължава да го владее, без оръжие и стражари, без шарилки и дрънкалки, без анатеми и подкупи. Светия или магьосник, пророк или маниак, това е човек със свръхчовешки постижения през първата четвъртина на Двадесетия век. Такъв човек не заслужава ли да се посети и изслуша?

---

[1] Думата е за Събора им в гр. София от 22 — 29 август, 1926 г.

↑

СТАТИЯ II-РА

МОЛИТВЕНО ТЪРЖЕСТВО ПРЕД ИЗГРЕВ- СЛЪНЦЕ

*„Господи Боже, ти си Бог мой,
Тебе търся от ранни зори:
За тебе жадува душата ми.
За тебе чезне плътта ми.
В земя пуста, суха и безводна“.*
Пс. 62.

Моите любезни гостоприемци бяха семейства зап. полковник Б. и инженер С., наричани в това общество брат Б. и брат С. Те и мен тук наричаха и третираха за брат.

Званието „брат“ и „сестра“, докато са нови и пресни, са наистина мили и топят сърцето. Сладка е мисълта, че сме деца на Бога; следователно, братя и сестри. Помня колко хубаво ми се видя това, когато, преди години, за първи път чух методистите да се здрависват и означават така. Но, уви, аз доживях да науча, че когато изфиряса чувството, когато изчезне *братствеността* на дело, същите думи стават баят, банални и нещо по-грозно от гавра. Дано Белите братя и сестри никога не изпитат това душевно огорчение и разочарование.

* * *

Както бяха ми известили още от вечерта, всички станахме рано, къде 4 часа; набързо се облякохме, поизмихме се и се отправихме за сборището всред лагера. Беше хубава нощ, обещаваща ясен летен ден. Месечината грееше приветно, звездите почваха да бледнеят пред

пукващата се зора, която бе обявена от Зорницата блестяща, една копрала над хоризонта.

Когато малко подир 4:30 ч. стигнахме голямата сред лагера поляна, аз бях изненадан от неочаквана гледка. Може би, по-право е да кажа: моите изненади започнаха засилено да се низат. Там ние заварихме може би до 500 мъже и жени, а други едновременно с нас прииждаха на групи и тихичко заемаха местата си в стройни редове. Още при пръв поглед три неща ме изненадаха, най-малко три: че толкоз хора бяха самоволно там толкоз рано; че всички стояха и продължаваха да се образуват в стройни геометрично правилни редове; и то без никакъв видим или гласен разпоредител; и че там владееше, невъобразима за такова множество, пълна, тайнствена тишина. Сякаш, че това множество стоеше със страхопочитание пред живо някое божество в тайнствен някакъв си храм. Тук личаха набожно благоговение, безупречна дисциплина и чудесен ред, на които един соколски вожд, един параден генерал би завидял. Редът беше тъй правилен, щото от дето и да погледне човек, виждаха се прави редица от човеци, поединично отстоящи, равномерно на два метра един от друг. Мъжете, гологлави, стояха от дясно; а жените, в пребрадките си побеляваха лявата половина на полянката. Всички с лице към изток, стояха прави, неподвижни и безмълвни като статуи.

Изненадан и трогнат от грандиозната пред мене гледка, аз напразно търсех с око оня, който е пружина и душа на тоя народ. Затова попитах тихо на английски брат С.

— Къде е г-н Дънов?

— Той още не е тук, отговори г. С.; но е вече време да пристигне. Той идва точно на време, излизащ измежду боровете пред нас.

Натам именно бяха обърнати в сериозен взор всички лица. Пред нас с потайна тържественост се издигаха замъглени в утринната дрезгавина стройните борики. Над тях трептиво бледнееше Зорницата, готова да избяга от ослепителния рефлекс на Аврора; — когато един невисок, спокоен глас отпред наруши получасовата тишина. (Както разбрах после, това било гласът на неусетно пристигналия вожд). Минутно, гласът на брат С. (гръмогласно, за да се чуе от цялата фаланга) повтори произнесените от Учителя думи:

— „Благославяй, душе моя, господ!“

Тогаз се разигра една част от драматичната, невъзможна за описване, сцена, която се не подава на изказване; но която може да разплаче от радостно умиление един архангел. Дължимо може би, на ранното утро, на горската под небесния свод обстановка, на хилядогласния хор от клеветени и угрозявани люде, — не зная на какво се дължи: но ефектът на изпятия псалм бе за мене несравняем, освен с апокалиптичните сцени в откровението на Йоана. Никаква тържествена литургия не може да се сравни за минута с това тържество в неръкотворния храм в подножието на Витоша.

В миг, с ръце издигнати над главите си, песента се поде от 1 000 гърла с такава трогателна ревност и хармонични повторения, докато се разлюля гората и душата на всеки не атрофиран духовно човек.

А думите, които тъй тържествено се пееха, бяха следните:

*„Благославяй, душе моя, Господа!
Не забравяй всичките му милости,
Не забравяй всичките му благости,
Не забравяй всичките му добрини!*

*Не забравяй милостта Му,
Не забравяй благостта Му,
Не забравяй Обичта Му,
Не забравяй Любовта Му!“*

Последните четири реда се повтаряха три пъти: първия път, силно; втория път, тихо; третия път, много тихо.

След това почнаха *седемте* физически упражнения, които се изразяваха с разни телесни пози и движения: с главата, ръцете, краката, но и с цялото тяло, като следваха сякаш автоматично Учителя, който стоеше пред тях и сам, с чудесна ловкост за възрастта му, правеше едновременно същите движения. Понякога падаха на земята, коленичеха и ставаха, всички едновременно, с чудесен такт, хармония и пълна тишина. А преди всяко от тия телесни упражнения, всички заедно наизуст пееха някоя песен, изговаряха една молитва, или някое

назидателно изречение. Песните и изреченията се повтаряха, или части от тях, трикратно.

Между молитвите бяха Господнята молитва „Отче наш“ и 91 псалм, изговаряни заедно от всички. А седемте назидателни изречения, по едно пред всяко упражнение, са следните:

1. „Господи, да дойде Твоето благословение върху мен“.
2. „Да се изпълни душата ни с Божията любов“.
3. „Да възрастне в нас Божията правда“.
4. „Ще служа Господу с всичката си душа“.
5. „Ще се радвам на Божиите блага“.
6. „Ще ходя в пътя на Истината“.
7. „Верен, истинен, чист и благ всякога бъди“.

Тъкмо тогава, след шестото упражнение, се зададе слънцето. С появата на крайчеца от светлото кръжило, множеството се раздвижи, заловиха се за ръце, като на хоро, те образуваха седем хармонични или концентрични кръга: петте вътрешни кръга от жените, а двата външни от мъжете. И всички заедно запяха:

*„Изгрява слънцето,
Праща светлина, —
Носи радост за живота тя“.*

От друга песен, която пяха, схванах тези думи:

*„Мисли, право мисли;
Свещени мисли за живота ти
Крепи, крепи, крепи!“*

*„Сила жива, изворна течуца —
Зун ме зум
Бином то мето. Аомен!“*

Дали това са части от същия химн и какво е значението и езика на последните два реда, аз не зная. Предполагам, че са санскритски.

Всетаки, с думата „Аомен“ (амин, вероятно) се свърши утринното молитвено тържество, бдение и упражнение.

* * *

Аз имах случай, до колкото е възможно за един ден, да се запозная с членовете на това загадъчно братствено движение.

От гледище религиозно, те произхождат от толстоистки и протестантски среди; ала най-много измежду православните. От гледище народностно, както и самият им учител, те са чисти българи. Има по един или двама от други народности: евреи, руси, един италианец, една американка; но подавяващото мнозинство са българи от всички части на България, Тракия и Македония. От гледище съсловно и обществено, това са наши съграждани и съселяни: учени и прости, учители и студенти, адвокати и чиновници, търговци и военни. Каза ми се, че обществото им наброявало около сто души запасни офицери. Според един противен тем източник, имало „генерали и генералши“ дъновисти. Но аз такъв не срещнах. Има и висшисти, както и от всяка степен на култура. Ала болшинството ми се видяха като хора от средната класа: еснафлии или „малоимотни“, както ги биха нарекли социалистите. А от гледище психично, характерно:

— Те са съзнателни, дисциплинирани, любезни, набожни и, като всички нововерци, високонравствени. Ето това е най-ценното; може би трябва да кажа най-бялото нещо, което видях у Белите братя.

* * *

Аз приказвах с мнозина от тях частно и внимателно ги наблюдавах на беседите, които слушахме заедно на „Изгрева“.

След закуска, на която се повториха сцените на вечерята, аз с нетърпение чаках беседата, където можех видя и да чуя Дънов в непосредствени обръщения към своите последователи.

Къде 10 часа, към източната страна на полянката се яви подвижна дъсчена платформа, или площадка, издигната около метър и половина над земята. Платформата бе добре засенчена и постлана с

килимче. На килима имаше, стол, през стола маса, а върху масата, Библия.

Всички се стекохме там и насядахме пред естрадата на тревата в полумесеца. Жените, както обикновено, носеха белите си пребрадки. А мъжете, макар слънцето да печеше силно, почти всички бяха без шапки. Всички с очакване гледаме празната пред вас платформа. Изведнъж всички се изправят на крака. Значи — Учителя иде. И всички стоят, докато той бавно стига стъпалата, изкачва се на естрадата и сядат, — тогава едва сядат и те.

Г-н Дънов чете и проповядва седешком, без какви да би писмени бележки; и чете с увеличително стъкло (леща или лупа). Оная утрин той говори повече от час, но макар слънцето да печеше силно, та мнозина бяхме в пот, никой не се помръдна от мястото си.

Преди да почне да говори, както и след като свърши, имаше песен и молитва, в които участваха всички. Музиката им е особена, за качествата на която не съм компетентен да дам мнение. Песните им, слаби откъм поезия, са чисто духовни и щастливо засягат братствените подвизи на земния живот, — една евангелска черта, която пакостно липсва у старите формалистски черкви. За пример вземете следните откъслечи:

*„Зора се чудна зазорява,
Зора на светъл нов живот“...*

*„Слънцето на любовта
Изгрява веч на света:
Вредом праща светлина
И разнася топлина.
Ний сме слънчеви лъчи,
Носим новия живот“...*

*„На слабите да носим
Подкрепа и обнова,
На страдащите — милост
И свободата нова.*

*... Напред да полетим
Света да обновим“...*

Хор нямаше, нито музикален инструмент да води пението; но те пееха въодушевено, с победна вяра и радостен екстаз. Техният особен начин, да преповтарят части от строфите, въздействува упоително и увеличава заразителността на новата вяра.

Интересни бяха тези нововерци да ги наблюдава човек поотблизо и като слушателство. Мнозина от възрастните хора имаха бледи, делнични лица, тъй да кажа. Това бяха усърдни, решителни лица, лица на духовни подвижници.

Тяхната пълна вяра и преданост към Учителя се четеше по лицата им.

Докато той говореше, много хора, особено между жените, слушаха със затворени очи, с усмихнати и възхитени лица, като че ли звукът на гласа му ги милваше с благодатен лъх. Мнозина държаха в ръцете си молив и тетрадка и записваха всяка паметна мисъл от проповедта.

Отдясно ми, почти срещу мене, седеше една млада поетеса. Изразителното ѝ лице се четеше като отворена книга. Тя не слушаше, а просто пиеше думите на Учителя с всичкото си младо същество. От време на време, когато някоя мисъл я огрееше особено и по-сладостно, тя с озарен и обърнат към мен поглед, възклищаваше:

— „Е, сега видя ли! Разбра ли? Ти чул ли си нейде другаде таквиз светли и крилати думи, таквиз мъдри и дълбоки мисли, таквиз сияйни и божествени идеи!“

* * *

Две са отличителните черти на белите братя: лоялна, беззаветна преданост, заедно с благоговейно доверие, към Учителя им; и братствени, любезни обноси помежду им. Първото, по своята голяма сила, изненадва. Второто, по своята морална хубост, плени.

Гибон и всички историци свидетелствуват, че това бяха отличителните качества на първите християни; и че тези именно

качества им дадоха победата над всякакви неприятели от тогавашния свят и култура. Културният било елин или римлянин, гледаше на тях от високо, с презрение или насмешка. Ала общолюдието, изморено от себе убийствените ежби и омрази, при вида на християните, казваше:

— „Я вижте, как се любят помежду си!“ И един по един се прилепваха към тях.

Вие, които се чудите, или питате защо дъновистите напредват, по-добре се запитвайте: днес няма ли нужда или жажда за братствен живот?

* * *

Ето това са в бегли черти Белите братя, дъновистите. Хора усърдни, които гладуват и жадуват за правдата. Които копнеят за „братство — единство“. Пластични души, защото са пияни с виното на едно ново — старо — ново учение на братолюбието.

За Дънов този хиляден свят, както и хиляди други из България, които не са могли да дойдат на събора, са пластични души, гъвка глина в ръцете на грънчаря — учител да прави от нея какъвто си ще съд. И той, изглежда, че не е злоупотребил със своя небесен мандат.

— Създал е от тях *честни* люде. Искате пример? Ето го. В лагера „Изгрев“ имаше до едно дърво поставен сандък или долап, наричан „пощата“. Всеки изгубен предмет, от игла до часовник, се подирваше и намираще там. Защото който намери нещо чуждо, там на пощата го оставя. И „нищо“, казаха ми, „през всичкото време на събора не се загуби“. Е, четецо мой, така ли е на вашия събор, пазар, панаир? Така ли е по вашето село? Там вероятно е както у нас, а именно: близо половина от плодовете на моето стопанство аз неволно деля с „нощни ортаци“. Онзи ден цяла прогимназия ученици ми обраха две дървета круши. Не зная дали и учителите не са били с тях, защото и до сега не са дошли за извинение или обяснение. Изобщо хищната ръка на българина е като лепка за всичко чуждо, което пипне. А тези хорица, невероятни българи, не само не крадат, а си дават труда да търсят стопанина на каквото намерят чуждо. Това не е ли чудо?

Честни люде, честни българи! Това е чудо и истинско благодеяние. „Честният човек“, казва английският поет, „е най-

благородното от ръката на Бога създание“. А човек, който посредничи да създава от крадеца, честен човек; от паразита, производител; от алкохолика, трезвеник; от кръвника — братолюбец; от бюрократа, служител, е велик обществен благодетел.

Прочее, кой и какъв е тоя чудотворец на 20 век?

СТАТИЯ III-ТА ДЪНОВ

— Учителю, каза му Йоан, видяхме един човек да изгонва бесове в твое име: и му запретихме, защото не следваше нас. А Исус рече:

— Недейте му запрещава... понеже оня, който не е против нас, е откъм нас.

Марка 9: 38–40

Кой човек е велик? Как се мери величието на човека?

Как се знае размера на една планина? — По висотата, ширината и простора ѝ. Как се определя величината на една река? — По дълбината, ширината и дължината ѝ.

Как се мери величието на човека? — По обема на постиженията му, по засега по време и пространство на идеите му, по простора в света на влиянието му.

А по мярката на тоя мащаб, кой е най-великият в историята българин: Крум? Симеон? Асен II? Самуил? Св. Кирил? Отец Паисий? Ботев? Стамболов? Ив. Вазов? Не, нито един от тези.

Най-великият българин е бил, и е, Поп Богомил. Той единствен, между нашето племе, с кваса на своето жизнедавно учение, е внесъл ценен принос в съкровищницата на световната култура. Като реформатор, Поп Богомил беше предтеча, беше Йоан Кръстител, на всички велики реформатори, с които цивилизацията се днес гордее.

От своя народ, благодарение на злочестото византийско влияние, тоя великан е нещо по-зле от отречен. Нещо по-срамно от забравен. Англосаксите величаят Уиклифа, Швейцария слави Калвина, Германия се гордее с Лютера, Чехия, макар католишка, милее и славослови Ян Хуса. А България, — както еврейството по отношение Исуса —

продължава да клейми и да се срамува от великия си роден реформатор, Поп Богомила.

Господа български историци и патриоти, — към истинските се обръщам, — до кога ще се водите по черните раса? До кога ще се държите за тях като сополиви деца за полата на майка си!

Поп Богомил трябва да се възкреси от гроба на забвението. Той трябва един ден да има паметник по-великолепен и от оня на Цар Освободителя. Защото Поп Богомил, тоя наш Ян Хус, изгорен върху кладата на византийските клевети, е чест и слава на българското име.

* * *

Най-чудното и най-интересното у Белите братя е техният учител, Дънов: основател, глава, душа и живот на това загадъчно и интересно движение.

Отдето и да го гледаш, това е бележит човек. Един, единствен, с празни ръце, без приятели, без богатство, без издръжка, без звонко име, без високо положение, без обществено влияние, той днес, след 25 годишен проповеднически труд, се радва на постижения, на които най-успешният му съвременник може да позавиди. Днес Дънов има и приятели, и средства, и завидно име и е обожаемият вожд на десетки хиляди хора от всяка възраст и съсловие. И при това, бъдещето му обещава несравнено повече; защото делото му има някои изгледи на дълговечност и да е сега в самото си начало. Сигурно, това е българин от рода на необикновените; а може би и от размера на великаните. Това е човек и нещо плюс. Дънов, по всичко изглежда, е от ония редки исторични личности, които поради изненадните си постижения, още приживе стават легендарни; изпърво за своите приближени, после почти за всички.

Като съдим апостериорно, от размера на неговите удивителни постижения: не само числеността на неговите обожатели и жизнеността на движението му, но и силата му да изменява благотворно човешкия характер, от една страна; от друга: обаянието на личността му върху неговите последователи: — Дънов е религиозен гений. Един от историчните духовни, може би, мирови учители. Един от ония полуисторични, полулегендарни личности, които на верски

език се наричат Божи пратеници: пророк, ясновидец, Кришна, Махатма, Баб и пр., а на съвременен научен език — религиозен гений.

Ала за свободния от хипноза на вярата: за външния прозаик наблюдател, за студеното перо на журналиста, този човек прави впечатление повече на странна ексцентричност, нежели на исторично величие.

* * *

Дънова аз видях, както казах, най-първо на вечерята, а после го видях като слушател на две негови беседи. Той е човек среден на ръст, на около 63 год., с пълна бяла брада, прошарени вежди, сединава, изобилна и подрязана до рамената коса. Изпито, мургаво лице, внушаващо средновековния отшелник или Индийския Йога, върху постройката на калено, здраво тяло. Лицето още внушава силна воля и железни нерви, а изпод дългите вежди, полуприкрито, гледат две уж равнодушни очи; но в същност, те те гледат изпитателно, за да те теглят на тънка терезия. Наметни му една индуска туника, и той е цял индийски факир. Ала г. Д. не ходи бос и полугол, като факирите. Напротив, с изключение яката и връзката, той е добре облечен по европейски.

Като събеседник, Дънов се скъпи с думите си. Говори късо, мудро и отмерено. Ала в публична реч, той се съживява и далече не е тежко езичен.

Като оратор, той не е блестящ, лиричен ум. Не е красноречив, не е академичен; и често е нелогичен. Изреченията му не са отривисти и плавни. Хуморът му не е твърде тънък. И фантазията му, като луд кон, често го отнася до непозволени за трезвия ум пътища и области. Ала той е оригинален; добре начетен в индийските и християнски писания, та притежава голям склад на мисли и легенди из религиозната книжнина и философия. И както видяхме, владее общолюдието с голяма сила. С почти неотразим *авторитет*. Никой папа, никой Демостен в това не го е надминал. За последователите му буквално: „Никой човек не е говорил, както тоя човек говори“ с власт и сила; „а не както книжниците и фарисеите“. Не както кардиналите, владиците и пасторите със зазубрени по угода на времето легалности.

Когато аз го слушах, той чете от Йоана 10 глава и взема за текст 17 стих. След два дена го слушах да проповядва от Матея 15:13. Но нито в първия, нито във втория случай се придържаше о текста си. И в двата случая думите му тъй малко изхождаха от текста, щото все едно щеше да е, ако поставяше последния текст на първата беседа и обратно. От съдържанието на беседата, човек не знае защо му е бил текстът. Това ще се види и от следните негови мисли.

Някои от мислите му, доколкото ги схванах (изказани с мои думи), са следните:

„Големите и много пороци в България са признак, че тук има извънредно богатство на живот; голяма жизнеспособност.

Що е зло? Злото не е нищо друго, освен неразумно използване на живота.

Идолослужителят не е омразен Богу. Той му е даже по-мил: като заблуденото дете, което с плач и мъка търси баща си — Бога.

Трябва всички да сме пророци. Всички да сме поети.

Главна пружина в живота трябва да е любовта; любов към Бога.

Новото учение почва с Бога и твори по закона на любовта.

Ако Бога нямаме, ще имаме друго. Ремонтации, например, имаме, защото Господа нямаме. Сиромашия има, защото Господа нямаме.

Всичко, каквото е било вършено от древни светии и пророци, можем да извършим и ние днес.

Открие ли се нейде извор, той ще се посещава от (жадни) люде.

Вие трябва да получавате писма от невидимия свят.

Основата е (или трябва да е): любов към Бога с всички сили, ум, сърце, душа.

Всички и всеки, който и където върши добро, когато върши нещо добро, той сътрудничи с нас и ние с него“.

А из втората му беседа (Мат. 15:13) схванах следните мисли (изказани пак с мои думи).

„И Бог се развива (еволюира).

Които отричат Бога, доказват съществуването Му; защото само съществуващото може да се отрича.

Ние сме за царството Божие на земята.

Целта — да разбираме Бога. А да узнаем Бога, трябва да го любим; а не обратно.

За сегашния живот ще приказваме след 2 000 години.

Християнството остави платното на кросното (още не рязано и не шито).

За съвременния свят говорят в небето, като съвременните народи приказват за Българите.

Страданието може да е болезнено, но то не е зло. Страданието е чук в ръката на божествения скулптор.

Аз искам през идната година да бъдете плодови. И който вкуси от вашите плодове да благодари на Бога“.

Много нещо бих могъл да кажа по цитираното. Но то би ме отдалечило от предмета. Засега само обръщам внимание на онези, които са способни да виждат с ума, че това не са думи на слабоумен човек. Тук прозират необикновена мисъл и самостоятелна оригиналност. Дънов не цитира никого, освен Дънова.

* * *

Петър Дънов е по плът син на варненския поп, Костадин Дъновски; а по дух потомък на скандинавеца Сведенборг и брат или братовчед на индуса Ганди. С изключение на около седем години прекарани в Америка, той е прекарал живота си в България. Той се е учил във варненските училища и гимназия, свършил американското в Свищов училище, следвал, ала не свършил, по медицина и богословие в Бостънския университет, Съединените държави, и продължил

самообразованието си във великия Университет на живота. В него той и учи и преподава до ден-днешен. И в тоя университет той е сега професор, с небесна диплома, според някои, на няколко десетки хиляди мъже, жени и деца. Ала каквото и да мислим за дипломата на професор Дънов, никой никъде не е имал по-прилежни, по-предани на уроците си ученици.

Аз, обаче, няма да пиша биографията на Учителя на бялото братство. Неговият биограф не е още роден. Той ще пише за живота, дейността и учението му, в няколко тома, някога през XXI век, когато България ще отпразнува стогодишнината от смъртта на великия български реформатор.

Не е още време да се рисуват душевния и историчния му портрети. Аз виждам и драсвам само няколко ясни контури на чудатия Учител; контури, на които нашето сприхаво поколение може само гузно да се усмихва и жлъчно да се ядосва. Макар и да не може предказно да се говори с конкретни подробности, аз в перспектива виждам (или ако щете, струва ми се, че виждам) няколко грандиозни постижения и отлики на тоя дивен българин, на чиято слава и величие славни царе и велики завоеватели в бъдеще ще завиждат. Аз рискувам предсказанието, с други думи, че мястото на Учителя Дънов в историчната Валхала е много по-почтено и по-сигурно от тяхното.

Две неща, създадени от самого него, издигат Учителя на Белите братя до български фактор от исторично значение: първо, неговото силно прихватливо учение; второ, неговите добри и предани нему ученици.

За мирогледа и Учението на Дънов аз сравнително малко зная. Ала от това, което чух и узнах, няма нищо, което да е непримиримо с *Христовото учение*. Всъщност, аз го намерих много по-християнско отколкото, поради слухове, очаквах. Ядката на системата е Любов, Мъдрост и Истина. Това „ново учение“ е древно като планините и чисто като светлината, — а при това, не по-малко християнско. И от тоя център извира чудесно възвишени морални наставления. Кой свещеник, за пример, на коя черква, е дал на своето паство по-възвишен и по-християнски лозунг, от тазгодишния на белобратчиците, който вече цитирах:

„Верен, истинен, чист и благ всякога бъди!“

Няма съмнение, че в религиозно отношение, Дънов е пил дълбоко от мистиката (не мастиката!), виното на сънния Изток, от водите на свещената река Ганг, — пил дълбоко до опиване, аз мисля. Ала, благодарение, той не е забравил да пие и от бистрата отрезвителна струя на Евангелието.

* * *

Друго съображение, което го прави фактор от исторично и обществено значение, е: плодът на влиянието и учението му: характерът на неговите умножаващи се последователи. Това са, както вече ги описах, съзнателни и дисциплинирани граждани, по-морални и братствени от всяко в нашата страна общество. Това са хора, които аз бих обичал да имам за съседи; пасторът — за свое паство; владиката, за енориаши; властникът, за управляеми; държавникът, за сънародници; търговецът, докторът и адвокатът, за клиенти; и всеки добър човек за съграждани и съседи. Само глупавият невежа би бил на противно мнение; и само престъпникът би ги мразил, преследвал и наричал „опасни“.

Всетаки, това е убеждението на неговите предани последователи, че Той е епохална исторична личност. Затова те не го наричат „дядо Дънов“ или „господин Дънов“, а Учителя. Учителя с главно „У“ един и несравним на земята. И с право. Защото, доколкото знаем, той е несравним с никой свой съвременник, освен с Махатма Ганди.

Нито е потребно човек да бъде дъновист, за да види, че Дънов е вече човек историчен; издигнат до не достигаема невредимост. От света, от кого и да било, той е вече неуязвим. Гонение от пътя му няма да го отклони. Смърт делото му няма да спре. Насилствена смърт само би го засилила и ускорила. Българинът господин Петър Дънов, не е вече ни „Петър“ ни „господин“. Той е Дънов, предмет на историята за критика и за славословие. (А той ще вкуси изобилно и от двете).

И неговото велико дело, което като пристигаща Пролет, в сърцето си носи пъпките на живота, а на челото си зората на утрешния ден, — историчното братско движение, на което той е родител, глава и душа, ще отнесе името му зад всяко българско име, до краищата на света. България е дала досега, както казах, един само друг велик

реформатор, чието дело, отхвърлено у дома му, преобрази и издигна до първенствующи в света сили Германия, Англия и Америка: страните, което го възприеха и доразвиха. Ако днешната реформа вземе същия ход, същия път, тя ще има на по-висок етап подобни последици и постижения. Такова е последствието от всяка жизнена истина. Народ, който я приеме и доразвие, ще се издигне; народ, който я отхвърли, ще изпадне на долно стъпало, — и ще лае на месечина против „великите сили“: т.е. против издигнатите чрез истината.

* * *

Обвиняват го, че Дънов казал, че е превъплътен Христос. Аз не чух, нито съм чел той да твърди това нещо. Ала ако аз вярвах в прераждане, щях да кажа, че той е превъплътен Поп Богомил, оня религиозен гений от преди хиляда години, чийто живот, чрез учението му, пробуди и прероди, въпреки кървави гонения, Западния свят.

Враговете на Белите братя, наричайки ги „новите богомили“, безсъзнателно пророчествуват за тяхното велико и благотворно исторично предназначение. Защото древните богомили — наричани в германия катари, в Италия патарени, в Англия лолари, във Франция албигойци и „българска вяра“ — бидейки будители преди Ренесанса и реформатори преди Реформацията, дадоха най-големия в историята тласък на света към култура и възход. Прочее, ако това несъзнателно пророчество се изпълни, България, чрез Белите братя, ще има голям дял в реализирането на Божието царство.

* * *

Доказателство, че Дънов, както и сам изрично заявява, служи на Божието царство; ей, на Христовото царство, е за мен това, че:

Той „изпъжда бесове“. От това доказателство по-добро не може да бъде. Той сигурно изпъжда бесове. Освен женските бесовчета, за които писах в друга статия, — измежду неговите последователи той е изгонил бесовете на злобата, омразата, хищността, отмъщението,

алкохола, никотина, атеизма, недоверието, материализма и други от същия легион бесове.

Господа черковници, макар и да не следва вас, недейте му запрещава. На добрите от вас той е мощен сътрудник за възобновление и изправление на живота. А на злите и невежите, той несъмнено пречи. Но напусто ще си хабите барута и едните и другите. Не можете го увреди. Ако го убиете, само ще го увенчаєте с мъченичество; ще окървавите себе си и ще засилите делото му. Но няма да го спрете. Затова аз казвам, с думите на Оногози, с чието име обичаме всички да се кичим: „Недейте му запрещава... Понеже всеки, който не е против нас, е откъм нас“.

Красно село, при София.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.